

A 1790/välfärd

Behandlas i Utskottet för välfärd i Norden

Utskottet för välfärd i Nordens betänkande över

**Medlemsförslag
om förstärkt nordiskt civilrättsligt samarbete**

Förslag

Utskottet för välfärd i Norden föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

att öppna upp en gemensam nordisk rättsdatabas

att återupprätta det nordiska civilrättsliga lagstiftningssamarbetet, med ett mål att harmonisera lagstiftningen inom de områden där gränshinder uppstår

att garantera tillräckliga resurser för att lagsamarbetet länderna emellan säkras på ministerienivå

Utskottet för välfärd i Norden föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

*att införa de civilrättsliga förslagen från Inge Lorange Backers rapport *Styrket nordisk lovsamarbeid. Muligheter och utfordringer* i det nordiska samarbetet*

Bakgrund

Mittengruppens medlemsförslag

”Norden ska vara världens mest integrerade region” deklarerade statsministrarna i de fem nordiska staterna den 27 september 2016 i ett gemensamt uttalande. De nordiska staterna och de självstyrande länderna lever långt upp till de högt ställda ambitionerna, inte minst mot bakgrund av det omfattande lagstiftningssamarbetet som växte fram och befästes från och med det första nordiska juristmötet år 1872. Grunden för en gemensam nordisk rättsgemenskap lades alltså långt före världskrigen radsade över Europa och tanken om en europeisk integration väcktes.

Dåtidens framsynta civilrättsliga ansträngningar har resulterat i att enskilda nordiska medborgare och samfund under snart hundra år kunnat starta aktiebolag, ingå avtal, handla, driva in skulder, erhålla skadestånd, skydda sina immateriella rättigheter, skaffa barn, gifta sig och skilja sig på likartade nordiska villkor. Den som har flyttat eller verkat över gränsen har kunnat göra det i trygg vetskap om att eventuella fram-

tida problem kan lösas på grundval av samma nordiska rättsliga principer och en likriktad praxis. När det nordiska samarbetet som vi känner det idag formaliserades genom Helsingforsavtalet 1962 var det därför naturligt att dess fjärde artikel skrevs enligt följande: "De fördragsslutande parterna skola fortsätta lagsamarbetet i syfte att uppnå största möjliga överensstämmelse på privaträttens område".

Såväl Nordiska rådet som Nordiska ministerrådet har sedan dess etablerats och utvecklats som resursstarka institutioner i förhållande till det lösare sammanhållna samarbetet mellan justitiedepartementet som i början av 1900-talet lade grunden för det civilrättsliga samarbetet. Mot den bakgrunden är det besynnerligt att den nordiska utvecklingen på området snarare har avstannat än fått ny fart efter Helsingforsavtalets tillkomst med alla de nordiska institutioner som inrättades därefter.

Ända sen de nordiska länderna från 1972 och framåt på olika sätt gick in som medlemmar i EG, EES och sedermera EU flyttades fokus i harmoniseringsarbetet snabbt från de nordiska huvudstäderna till Bryssel och Strasbourg. I takt med att EU har utvecklats och har getts både fler och vidare lagstiftningsbehörigheter utmanas den nordiska harmoniseringen i växande grad. När den allt mer föråldrade nordiska lagstiftningen uppdateras dels under EU-rättens krav, dels bortom dem, urholkas långsiktigt den nordiska civilrättsliga integrationen och den nordiska sammanhållningen blir åter snabbt ett lapptäcke ur medborgarnas perspektiv.

Mittengruppen välkomnar Nordiska ministerrådets beslut under våren 2017 om att utreda möjligheterna att stärka det nordiska lagstiftningsarbetet. Uppdraget gavs Inge Lorange Backer som i januari 2018 presenterade sin rapport "Styrket nordisk lovsamarbeid. Muligheter og utfordringer (ANP 2018:727)". Utredningen visar att det finns en stor potential i ett fortsatt nordiskt lagstiftningsarbete inom flertalet rättsområden och Backers slutsatser förtjänar politisk prioritet. De finns också anledning att härleda till samarbetsministrarnas beslut i september att länderna ska informera varandra innan man implementerar ny, eller reviderar lagstiftning, att länderna beaktar varandras lagar och regler i samband med nationell lagstiftning samt till en intention att samarbeta kring införande av EU-rättsakter.

Mittengruppen vill i det här sammanhanget betona vikten av det civilrättsliga lagstiftningsarbetet. Vi vill att de olika lagarna utarbetas i samarbete, med gemensam lagtext och förarbeten. EU är inte oöverkomligt hinder för ett sådant samarbete. Utöver konsumenträtten finns det mycket lite civilrättslig lagstiftning i EU. Det lilla som finns ges oftast i form av direktiv, med stort utrymme för nationella val i implementeringen.

En första åtgärd bör vara att öppna upp de olika nordiska rättsdatabaserna till en gemensam databas med rättskällematerial. Databasen bör vara fritt tillgänglig för alla nordiska universitet.

Mittengruppen anser att världens mest integrerade region förtjänar världens mest integrerade civilrätt. De nordiska avtalslagarna, tillkomna med gemensamma an-

strängningar åren 1915 – 1920, fyller som bäst 100 år. I syfte att uppmärksamma jubileet anser Mittengruppen att det vore en symboliskt väl vald tidpunkt att ge den nordiska rättsgemenskapen förutsättningar att återigen utvecklas harmoniskt.

Debatt om medlemsförslaget i plenum

Vid presentation av medlemsförslaget i plenum lyftes vikten av att ta Inge Lorange Backers förslag från rapporten *Styrket nordisk lovsamarbeid. Muligheter og utfordringer* vidare. Dessutom betonades förebyggandet av gränshinder. Även den olyckliga effekten av utökad gränskontroll nämndes i diskussionen.

Nordiska rådets dialog med Nordiska ministerrådet om Rapporten Styrket nordisk lovsamarbeid. Muligheter og utfordringer

Nordiska rådet har diskuterat Inge Lorange Backers förslag från rapporten *Styrket nordisk lovsamarbeid. Muligheter och utfordringer* och samlat synpunkter från utskottet och presidiet såväl som partigrupper och förmedlat till Nordiska ministerrådet.

Här lyftes bland annat att Nordiska rådet finner det även rättsligt problematiskt att de nordiska länderna har olik syn på begreppet "familj". Detta får från tid till annan olyckliga konsekvenser för par, barn och familjer, inte minst i samband med skilsmässor/separation i relation till barns och föräldrars rättigheter. Inte minst i förhållande till HBTQIA+-personers rättigheter – se bland annat Rek. 10/2018 om *Harmonisering av lagstiftning gällande HBTIQ-personer i Norden*¹

*Seminarium: Behöver vi en nordisk civillag?, Forum för civil- och handelsrätt vid Helsingfors universitet, Helsingfors, 15 november 2018*²

Frågan om ett närmare och förstärkt nordiskt samarbete inom civilrätt diskuterades vid ett seminarium anordnat vid Forum för civil- och handelsrätt i Helsingfors den 15 november. Seminariet inleddes med att Axel Jonsson, Lagtingsledamot, Åland, presenterade det nordiska civilrättsliga samarbetets historia, som sträcker sig tillbaka så långt som till år 1872. Därefter presenterades mittengruppens förslag, som sedan kommenterades av expertpanelen, som bestod av representanter från både den akademiska och den politiska världen: riksdagsledamot Anna-Maja Henriksson, kansler emeritus Thomas Wilhelmsson, civilrätts professor Christina Ramberg och nordens forskaren Peter Stadius.

Expertpanelen var i princip enhällig i sina kommentarer: ett utökat nordiskt civilrättsligt samarbete, nordens som världens mest integrerade region och ett nordiskt lagråd var målsättningar som konstaterades eftersträvasvärda. En regelrätt nordisk civillag förhöll sig expertpanelen däremot skeptiska till, både på grund av de juridiska och de politiska utmaningar en sådan i praktiken skulle möta.

Seminariet gav upphov till flera intressanta diskussioner och nya idéer på hur det nordiska civilrättsliga samarbetet kunde intensifieras och förbättras. Bland annat frågor om förverkligandet av ett nordiskt e-ID, ett nordiskt lagråd och en gemensam nordisk rättsdatabas diskuterades aktivt.

¹ <http://www.norden.org/sv/nordiska-raadet/aerenden/a-1748-vaelfaerd>

² <https://www.helsinki.fi/sv/natverk/forum-for-civil-och-handelsratt-vid-helsingfors-universitet/seminarium-behoever-vi-en-nordisk-civillag>

Förslagets förväntade effekter/Globala målen för hållbar utveckling

I förhållande till de globala målen för hållbar utveckling inom Agenda 2030 relaterar förslaget till mål 16 om främjande av fredliga och inkluderande samhällen för hållbar utveckling, tillhandahålla tillgång till rättvisa för alla samt bygga upp effektiva, och inkluderande institutioner med ansvarsutkrävande på alla nivåer och delmål 16 B med fokus på att främja och verkställa icke-diskriminerande politik och lagstiftning.

Utskottets synpunkter

Utskottet för välfärd i Norden anser det angeläget att det nordiska samarbetet fungerar på bästa sätt. Dessvärre sker en utveckling där de nordiska ländernas lagstiftning utvecklas åt olika håll, varvid vi ständigt får nya gränshinder när medborgare försöker använda den nordiska arbetsmarknaden eller studera i annat nordiskt land. Därför är det angeläget att de nordiska ländernas regeringar såväl som Nordiska ministerrådet överväger hur det civilrättsliga samarbetet kan stärkas – dels genom de konkreta förslag som Inge Lorange Backer lade fram i sin rapport, dels genom konkret samarbete och utbyte när de nordiska länderna reviderar och inför ny lagstiftning.

Inte minst är det viktigt att konkreta verktyg som underlättar för de nordiska medborgarna i form av exempelvis nordiskt e-ID genomförs.

I tillägg till det ursprungliga förslagets rekommendation till de nordiska regeringarna föreslår utskottet att en rekommendation riktad till Nordiska ministerrådet angående verkställande av de civilrättsliga förslagen till förstärkt lagsamarbete från Inge Lorange Backers rapport kan vara relevant och stärka förslaget.

Reykjavik, den 22 januari 2019

Bente Stein Mathisen (H)

Eva Lindh (S)

Guðmundur Ingi Kristinsson (Ff)

Hans Wallmark (M)

Jenis av Rana (Mfl.)

Julius Graakjær Grantzau (ALT)

Kolbeinn Óttarsson Proppé (VG)

Krista Mikkonen (gröna)

Linda Ylivainio (C)

Malthe Larsen (S)

Maria Stockhaus (M)

Mika Raatikainen (saf)

Nina Sandberg (A)

Paula Bieler (SD)

Per-Arne Håkansson (S)

Ulf Leirstein (FrP)